УДК 336.14
DOI https://doi.org/10.32836/2310-9653-2018-2-156-164

С. А. Дяченко, кандидат наук
з державного управління, докторант, доцент
кафедри економічної політики та врядування
Національної академії державного управління
при Президентові України

ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ НА ПРИНЦИПАХ БЮДЖЕТНОГО ФЕДЕРАЛІЗМУ

Стаття присвячена проблематиці практичного впровадження та реалізації принципів бюджетного федералізму в систему міжбюджетних відносин в Україні. Досліджено основні складники системи міжбюджетних відносин в Україні. Розкрито сутність категорії «бюджетний федералізм». Визначені особливості функціонування моделі бюджетного федералізму в системі бюджетних відносин. Проведено екстраполяцію принципів бюджетного федералізму на сучасну систему організації міжбюджетних відносин в Україні. Зроблено висновок стосовно необхідності розширення участі органів місцевого самоврядування в процесі міжбюджетних відносин.

Ключові слова: *бюджетний федералізм, бюджетний процес, міжбюджетні відносини, органи місцевого самоврядування, фінансове вирівнювання.*

S. A. Diachenko. Organization of interbudget relations in Ukraine on the principles of fiscal federalism

The research paper deals with the analysis of the current state of the regulatory and legal as well as the organizational and legal support of inter-budget relations in Ukraine. System analysis of the provisions of Chapter IV of the Budget Code of Ukraine "Inter-budget Relations" was conducted for the purpose of disclosing the essence of the mechanism of public administration of inter-budget relations. The author advocates the position that inter-budget relations are an instrument for the state regulation of the way and quality of budget execution at different levels. The research paper also reveals the goal of regulating inter-budget relations: ensuring financial equilibrium and an effective redistribution of public finances.

It was also established that the main directions of implementation of inter-budget relations are the separation of expenditures between budgets; establishment of financial standards of budget provision; settlement of inter-budget transfers. Thus, the nature of these directions indicates that the legislator focuses on optimizing the distribution of finance rather than their use. Local self-government bodies, despite expanding their powers in the area of budget decentralization, do not use them to the appropriate extent in order to increase the level of budget revenues. Instead, they concentrate their own managerial attention on the accumulation of budget funds in the form of medical, educational and other subventions, which are guaranteed by the state.

That is, the state actively participates in the inter-budget relations, which has a pronounced regulatory as well as organizational and administrative nature. In this case the position of local self-government bodies is limited, as a rule, to the accumulation of funds. The approaches to understanding the category of "budgetary federalism" are separately studied in the research paper from the point of state legal regulation of financial flows. It is established that budgetary federalism should be considered as a way of organizing relations on the redistribution of public finances between state authorities and local self-government bodies; as well as a system of interconnections regarding the organization of inter-budget relations between budgets of different levels that are elements of a hierarchical structure.

At the same time, the system analysis of the provisions of the Budget Code of Ukraine demonstrates the existence of mechanisms for implementing inter-budget relations between the budgets of local self-government bodies. Local budgets can use channels to horizontally redistribute financial resources. At the same time, the

© С. А. Дяченко, 2018

research paper substantiates the necessity of administrative and legal provision of such relations through administrative contract.

According to administrative contracts, inter-budget relations will have exclusively targeted character that will significantly increase the efficiency of the use of financial resources of the state. Under such conditions, the state loses the possibility of imperative influence on the process of distribution of funds, but has exclusively monitoring and control functions.

Key words: *budgetary federalism, budgetary process, inter-budget relations, local self-government bodies, financial equalization.*

Постановка проблеми. Міжбюджетні відносини є однією з найбільш проблемних сфер правового регулювання, однак чи не найважливішою для забезпечення фінансового вирівнювання в державі. В умовах недостатності бюджетних коштів, падіння темпів економічного зростання територіальні громади виявилися фінансово неспроможними. Через це саме міжбюджетні відносини розглядаються державою як певний потенціал для максимізації стану забезпеченості органів місцевого самоврядування необхідними для виконання їх завдань і функцій ресурсами. Але сучасна модель побудови бюджетного процесу передбачає домінанту механізмів керованого перерозподілу бюджетних коштів для потреб вирівнювання витратної частини місцевих бюджетів. Натомість більш доцільним є реалізація тих номінально запроваджених і задекларованих інструментів міжбюджетних відносин, які передбачають збільшення економічної активності та фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Сучасна доктрина науки державного управління повинна трансформувати потенціальні можливості та компетенцію органів місцевого самоврядування в межах фінансової децентралізації в ефективне управління бюджетним процесом на всіх його рівнях. Міжбюджетні відносини повинні здійснюватися на засадах бюджетного федералізму та за участі всіх без винятку бюджетів, розширюючи кооперaційні моделі, а не лише акцентуючи увагу на моделях імперативного перерозподілу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика бюджетного федералізму знайшла свій розвиток у працях багатьох вітчизняних і закордонних вчених. Особливу увагу завжди приділяли питанням побудови системи міжбюджетних відносин із використанням досвіду зарубіжних країн. Зокрема, найбільшої уваги заслуговують праці В.Л. Андрущенка, В.Г. Бодрова, З.С. Варналія, О.П. Кириленка, Л.С. Кравчук, Ю.А. Крохіна, В. Оатса, С.А. Романюка, О.О. Сунцової, М.М. Трещова, Ю.Г. Швецова та ін.

Мета статті – пошук напрямів вдосконалення системи міжбюджетних відносин за рахунок запровадження принципів бюджетного федералізму у модель таких відносин.

Виклад основного матеріалу. Державне управління в бюджетній сфері охоплює своїм впливом не лише суто державні фінанси, але і фінанси органів місцевого самоврядування. Розширення предметної сфери державного регулювання пояснюється зобов'язаннями держави перед громадянами забезпечити належний рівень розвитку, в т. ч. і на окремих територіях. Не слід трактувати державне регулювання в означеній сфері як втручання в діяльність органів місцевого самоврядування, однак надмірна участь органів державної влади з питань фінансового контролю та моніторингу, а також бюджетної політики суттєво зменшує можливості для реалізації бюджетної самостійності територіальними громадами. Прикладом є сам механізм міжбюджетних відносин, який прямо закріплюється в Бюджетному кодексі України (далі – БК України). Аналіз положень цього кодексу засвідчує, що державна політика в сфері міжбюджетних відносин ґрунтується на засадах імперативного визначення повноважень і сфер впливу, а також площин можливостей розвитку органами місцевого самоврядування власної бюджетної та фінансової компетенції.

Так, у ч. 2 ст. 81 БК України прямо передбачено, що «метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріпле-

них законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень» [2]. Сама конструкція «забезпечення відповідності» уявляється нам цілком логічною функцією демократичної держави, через яку реалізуються її моніторингові та контролюючі повноваження в сфері фінансової політики та перерозподілу фінансових потоків.

Але якщо піддати системному аналізу положення Розділу IV БК України «Міжбюджетні відносини», то виявиться, що міжбюджетні відносини – це інструмент регулювання державою способу та якості виконання бюджетів різних рівнів. Про це свідчать, зокрема, такі положення:

– по-перше, основними напрямками здійснення міжбюджетних відносин БК України, судячи зі структурного змісту аналізованого розділу, передбачає: розмежування видатків між бюджетами (Глава 14 БК України); встановлення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості (Глава 15 БК України); врегулювання міжбюджетних трансфертів (Глава 16 БК України). Всі наведені глави передбачають активну участь держави або прямо регуляторного характеру, або організаційно-розпорядчого, або установчого. Тобто, так чи інакше, БК України закріплює саме за державою спосіб і порядок розподілу бюджетних надходжень між бюджетами різних рівнів, що є прямим проявом політики бюджетного федералізму;

– по-друге, встановлення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості свідчить про прагнення держави обмежити можливості самостійного прийняття рішення органами місцевого самоврядування в сфері міжбюджетних відносин, зокрема щодо способів і напрямків використання бюджетних залишків. Крім того, сам механізм реалізації міжбюджетних трансфертів, зокрема спроби збалансування державного бюджету, означає реалізацію політики фінансового вирівнювання, причому з пануванням імперативного методу регулювання. Так, держава визначає можливості для реалізації відносин між бюджетами місцевого самоврядування, однак цьому передує необхідність досягнення максимально можливого стану балансу між бюджетами різних рівнів. Тобто перерозподіл фінансів здійснюється, виходячи із засад «суспільної необхідності та доцільності» та більшою мірою – із засад «економічної доцільності». Останнє розкривається через «необхідність» дофінансування тих місцевих бюджетів, які мають великий дефіцит, а вже в другу чергу – «можливість» прийняття самостійного рішення органами місцевого самоврядування щодо перерозподілу бюджетного профіциту;

– по-третє, системний аналіз самої Глави 16 «Міжбюджетні трансферти» демонструє, що в цих питаннях переважає цільове фінансування.

Це не є прямою ознакою бюджетного федералізму, на відміну від фінансового вирівнювання як такого для досягнення максимально можливого результату пропорційності фінансового забезпечення розвитку територій. Натомість субвенктивний характер відносин свідчить про те, що держава фактично фінансує не території, а розвиток тих чи інших суспільно важливих галузей (освіти, охорони здоров'я тощо). Останнє вказує на ту обставину, що сучасна українська держава, запроваджуючи механізми бюджетного федералізму, намагається це зробити в такий спосіб, який є найбільш демократичним і дає можливість реалізовувати власні бюджетні повноваження органам місцевого самоврядування. Про це свідчить можливість реалізації міжбюджетних трансфертів між бюджетами, підпорядкованими органам місцевого самоврядування.

З огляду на наведене вище, для підтвердження тези стосовно необхідності зменшення імперативного впливу держави на процеси міжбюджетних відносин доцільно представити аналіз поняття «бюджетний федералізм» (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до розуміння категорії «бюджетний федералізм» із погляду державно-правового регулювання фінансових потоків

Автор	Бюджетний федералізм – це
Л.І. Якобсон [15, с. 97]	самостійність суб'єктів державного та регіонального управління у визначенні потреб у суспільних благах і пошуку ресурсів для їх задоволення
Д.Е. Стігліц [10, с. 117–118]	фінансова взаємодія різних рівнів влади
В. Оатс [16, с. 330]	система державного фінансування суспільно значимих послуг у країні з багаторівневою бюджетною системою, заснованою на децентралізації бюджетно-податкових прав і повноважень між учасниками відносин у сфері державного та регіонального управління
М.М. Сулейманов [11, с. 7]	поділ повноважень між центральними органами влади, владою суб'єктів федерації й органами місцевого самоврядування в галузі фінансів, зокрема в бюджетній сфері
О.О. Сунцова [12]	форма внутрішніх міжурядових фінансових відносин; філософія організації політичних відносин між різними рівнями влади
В.Л. Андрущенко [1, с. 92–93]	законодавчо закріплена стратегія розподілу функціональних повноважень і відповідальності державної, регіональної, місцевої влади з компромісним розмежуванням на цій основі доходів і видатків між ланками бюджетної системи на засадах політичної діяльності, соціальної етики, міжрегіональної й міжнаціональної солідарності
Ш.А. Ідрисов, Р.Г. Сомоєв [4]	такий спосіб розподілу державних фінансів, який передбачає реалізацію принципів поділу предметів ведення і повноважень між федерацією, суб'єктами федерації і місцевими органами самоврядування, що об'єктивує необхідність формування ефективної трирівневої бюджетної системи з наділенням кожного рівня самостійними, адекватними повноваженнями, джерелами доходів, створення дієздатної системи міжбюджетних відносин
М.М. Трещов [10, с. 157–158]	законодавчо закріплені відносини центральної влади й органів місцевого самоврядування з приводу розподілу дохідних джерел і видаткових повноважень на фінансування публічних послуг на засадах їх найвищої якості, максимальної доступності, доцільності, затребуваності й економічності з обов'язковим дотриманням принципу фінансової незалежності кожного рівня влади
Ю.А. Крохіна [6, с. 270]	спосіб побудови бюджетних відносин, покажчик і регулятор різних аспектів бюджетного процесу, а також розмежування бюджетної компетенції центральним органом державної влади між бюджетами різних рівнів

Враховуючи викладене вище, на наш погляд, найбільш доцільно категорію «бюджетний федералізм» розглядати в двох площинах:

– як спосіб організації відносин із приводу перерозподілу державних фінансів між органами державної влади та місцевого самоврядування з урахуванням імперативного впливу перших на процеси організаційно-правового забезпечення міжбюджетних відносин;

– як систему взаємозв'язків із приводу організації міжбюджетних відносин між бюджетами різних рівнів, що знаходяться в ієрархічній побудові.

Перший підхід розкриває динамічний елемент категорії бюджетного федералізму, його втілення в динаміці державно-управлінських відносин, другий – елемент статики, тобто законодавчого закріплення моделі та структури бюджетної системи.

Таким чином, сучасна вітчизняна система міжбюджетних відносин сформована під впливом доктринальних положень організації бюджетного процесу на засадах бюджетного федералізму, але з певними особливостями та в спрощеному вигляді. Якщо взяти за основу твердження Ю.Г. Швецова щодо того, що критеріями доцільності того чи іншого порядку закріплення податкових джерел за рівнями бюджетів є скорочення кількості дотаційних територій, звуження сфери перерозподільних процесів, зниження зустрічних фінансових потоків із тим, щоб кожне муніципальне утворення мало власні джерела формування бюджету [14, с. 28–29], то можна зробити цілком логічний висновок: формування системи міжбюджетних відносин повинно орієнтуватися насамперед на оперативність, мобільність і цільовий характер реакції суб'єкта публічного управління, в розпорядженні якого знаходиться надлишок бюджетних надходжень на запит або потребу суб'єкта публічного управління, в розпорядженні якого знаходиться, навпаки, дефіцит фінансових ресурсів для покриття видатків бюджету. Подібна модель відносин відповідатиме в повному сенсі самій меті державної бюджетної політики – створенню ефективної системи перерозподілу фінансових ресурсів.

Справа в тому, що сучасна доктрина науки державного управління надмірну увагу приділяє плануванню як функції державного управління. Особливість і недолік плановості будь-якої системи полягає у неможливості точного моделювання майбутнього стану системи. Тому у разі відхилення такої системи від бажаного тренду розвитку її вирівнювання відбувається за рахунок імперативного впливу держави, оскільки тільки держава має необхідний організаційний, управлінський і фінансовий ресурс для поточного корегування бюджетних відносин. Однак нами обстоюється позиція, за якою державно-розпорядчий вплив має бути зменшений за рахунок розширення можливостей суб'єктів бюджетного процесу координувати власні зусилля в більш оперативний спосіб з метою подолання негативних тенденцій і трендів бюджетного процесу.

Розуміння проблеми бюджетного федералізму в такому аспекті дає всі підстави стверджувати, що дефініція «федералізм» не позначає адміністративно-територіальний устрій або спосіб підпорядкування суб'єктів бюджетного процесу територіального рівня державі. На наш погляд, «федералізм» передбачає необхідність (наголошуємо на цьому) розширення компетентісних можливостей органів місцевого самоврядування щодо управління бюджетним процесом та організацією міжбюджетних відносин на рівні окремого регіону чи території. Як зазначає Ю.А. Крохіна, «розглядаючи поняття міжбюджетних відносин, слід звернути увагу, що вони є частиною бюджетного процесу, де важливою умовою виступають власні доходи, які відіграють не менш значиму роль, ніж бюджетний федералізм. Вони використовуються для фінансування видаткових зобов'язань, покладених на певний рівень державної або муніципальної влади» [7, с. 271]. Але саме власні доходи є тим потенціалом, за рахунок якого необхідно розширити спроможність органів місцевого самоврядування брати участь у міжбюджетних відносинах.

І, хоча така можливість прямо передбачена ст. 101 БК України, її системний аналіз розкриває такі недоліки:

– по-перше, міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами обмежуються: «субвенцією на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування; субвенцією на виконання інвестиційних проектів, у т. ч. на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування; дотаціями та іншими субвенціями» [2]. Остання фраза є настільки неінформативною, наскільки ж і непрактичною, оскільки не визначає напрямки таких субвенцій. Крім того, ст. 101 БК України не містить умови та способи визначення потреби в таких трансфертах;

– по-друге, ч. 3 ст. 101 БК України передбачає реалізацію відносин у сфері міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами шляхом укладання договору. Але ця норма не містить жодних посилань чи вказівок на характер такого договору.

Враховуючи останнє, вбачаємо за доцільне уточнити ч. 3 ст. 101 БК України, виклавши її в такій редакції:

«Порядок реалізації міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами, надання субвенцій і дотацій, зазначених у цій статті, визначаються адміністративним договором у розумінні п. 16 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, укладеного між відповідними органами місцевого самоврядування з метою врегулювання характеру міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами; порядок і строки їх надання; правові наслідки тощо».

На нашу думку, подібне уточнення, незважаючи на свою скороченість, розкриває одразу декілька принципів бюджетного федералізму:

– принцип самостійності бюджетів – розкривається через реалізацію органами місцевого самоврядування на власний розсуд і за власною ініціативою повноважень у сфері бюджетних відносин із приводу перерозподілу надлишку місцевого бюджету для потреб іншого місцевого бюджету з ознаками дефіциту або структурного розриву платоспроможності;

– принцип рівності прав органів місцевого самоврядування й органів державної влади в процесі реалізації бюджетних відносин – розкривається через єдність умов на отримання дефіцитними бюджетами фінансової допомоги у вигляді субвенції або дотації не лише від державного бюджету, але і від бюджету іншого органу місцевого самоврядування;

– принцип прозорості бюджетного процесу – розкривається через реалізацію міжбюджетних відносин на засадах адміністративного договору з метою покриття дефіциту бюджету, зазвичай для фінансування суспільно значимих потреб.

Наведений вибірковий перелік принципів бюджетного федералізму, які розкриваються в певний спосіб з огляду на запровадження бюджетної децентралізації в Україні (що найменше її декларації), свідчить, що як окрема модель відносин у сфері міжбюджетних відносин бюджетний федералізм є цілком застосовним.

Власне сам бюджетний федералізм і є певним проявом бюджетної децентралізації, як про це зазначає Л.С. Кравчук. На думку вченого, бюджетний федералізм – це спосіб наближення публічних послуг для населення за умови їх рівномірного надання на всій території України [6, с. 739–740]. Власне, така рівномірність і забезпечується перерозподілом бюджетних коштів шляхом трансфертів з одних місцевих бюджетів до інших. Хоча, на думку М.Х. Йорданина, такий перерозподіл доцільно запровадити на поворотній основі [4, с. 111]. З такою позицією ми категорично не погоджуємося, оскільки тоді це будуть відносини позички. До того ж, це буде прямим порушенням принципів єдності бюджетної системи (оскільки поворотність передбачатиме нарощування заборгованості, а отже, штучне збільшення дефіциту в межах єдиної системи) та принципу фінансового вирівнювання (останнє повинне здійснюватися в будь-який спосіб, оскільки прямо передбачене як мета державної політики в сфері міжбюджетних відносин).

Отже, можна дійти висновку, що бюджетний федералізм ґрунтується на певній системі принципів. Найбільш інформативно та показово це представляється таким чином (рис. 1).

Обстоюючи позицію, що міжбюджетні відносини – це відносини двох і більше рівноправних між собою суб'єктів бюджетного процесу, ми повинні зауважити, що держава в такій моделі відносин, діючи через відповідні органи державного управління, позбавляється імперативних інструментів впливу на поточну ситуацію. Тобто, держава встановлює порядок та основні засади міжбюджетних відносин і перерозподілу державних фінансів у бюджетній сфері. На законодавчому рівні закріплюються: випадки здійснення міжбюджетних відносин, особливо щодо місцевих бюджетів; умови їх реалізації; порядок відносин між суб'єктами місцевого самоврядування й органами державної влади, а також ті нормативи та межі фінансового перерозподілу, які забезпечуватимуть стабільність всієї бюджетної системи.

Рис. 1. Система принципів бюджетного федералізму

Важливість дотримання стабільності та забезпеченості державного бюджету України є одним із головних пріоритетів не лише державної бюджетної політики, але і вихідним принципом бюджетного федералізму. Його реалізація полягає в тому, що межі компетенції кожного суб'єкта бюджетних відносин є достатніми, а функціональне наповнення їх повноважень – необхідними з огляду на потребу дотримання фінансової стабільності та збалансованості бюджетів різних рівнів. Збалансованість у цьому контексті виступає не як ознака системи бюджетних відносин, а як здатність оперативного реагування на можливі викривлення фінансової стабільності та їх забезпечення за рахунок міжбюджетних трансфертів. Останнє засвідчує необхідність запровадження мобільної моделі міжбюджетних відносин, зокрема шляхом розширення можливостей таких відносин між бюджетами місцевого самоврядування. Бюджетний федералізм не передбачає жорсткого контролю за діяльністю суб'єктів бюджетного процесу, а лише контроль за повнотою наповнення бюджету та цільовим використанням бюджетних коштів. Нам видається абсолютно логічним і необхідним розширення функціонального інструментарію для органів місцевого самоврядування у сфері здійснення міжбюджетних трансфертів щонайменше між територіальними громадами одного регіону та / або територіально близькими громадами. Останнє дасть змогу забезпечити максимально ефективний рівень територіального розвитку та забезпечення суспільних потреб громади.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підводячи підсумки аналізу міжбюджетних відносин в Україні на предмет відповідності їх принципам бюджетного федералізму та можливості розширення застосування останнього у вітчизняних реаліях бюджетного процесу, зазначимо таке.

По-перше, бюджетний федералізм втілює в собі спосіб організації відносин із приводу виконання бюджету суб'єктами публічних відносин через розбудову системи сталих взаємозв'язків із перерозподілу державних фінансів у межах бюджетної системи. Таким чином, у класичному розумінні доктрини науки державного управління бюджетний федералізм передбачає можливість імперативного втручання держави в сферу компетенції суб'єктів бюджетного процесу шляхом визначення способів і напрямків міжбюджетних трансфертів.

По-друге, бюджетний федералізм, на наше стійке переконання, означає природну наявність і необхідність закріплення незалежності органів місцевого самоврядування й органів

державної влади регіонального рівня в процесі реалізації ними міжбюджетних відносин. Зокрема, це повинно реалізовуватися засобами адміністративного договору в процесі відносин із приводу перерозподілу бюджетного надлишку одного місцевого бюджету на покриття бюджетного дефіциту іншого. У такий спосіб розкривається сутнісний зміст сентенції «федералізм», яка означає суб'єктну та компетентнісну самостійність органів місцевого самоврядування в процесі реалізації міжбюджетних відносин.

По-третє, сьогодні у вітчизняній практиці організації міжбюджетних відносин певною мірою вже реалізуються такі принципи бюджетного федералізму, як: принцип самостійності бюджетів; принцип рівності прав органів місцевого самоврядування й органів державної влади в процесі реалізації бюджетних відносин; принцип прозорості бюджетного процесу; принцип фінансового вирівнювання; принцип єдності бюджетної системи. Однак потребує подальшого розширення практика їх впровадження в міжбюджетні відносини, зокрема з метою підвищення рівня їх оперативності та мобільності моделі міжбюджетних трансфертів, що є запорукою підвищення ефективності використання надлишку бюджетних коштів на потреби покриття бюджетного дефіциту.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.Л., Кириленко О.П. Федералізм міжбюджетних відносин: зарубіжні моделі та вітчизняні проблеми. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 7. С. 91–94.

2. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1296.

3. Варналій З.С., Білик Р.Р. Економічна безпека та конкурентоспроможність регіонів України: монографія. Чернівці: Технодрук, 2018. 454 с.

4. Идрисов Ш.А., Сомоев Р.Г. Бюджетный федерализм: зарубежные и российская модели. Региональная экономика и управление. URL: https://eee-region.ru/article/4841/.

5. Иорданиди М.Х. Бюджетный федерализм как вспомогательный фактор межбюджетных отношений. Теория и практика общественного развития. 2016. № 4. С. 110–113.

6. Кравчук Л.С. Впровадження та адаптація бюджетного федералізму в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16. С. 738–740.

7. Крохина Ю.А. Проблемы правового обеспечения бюджетного процесса на региональном уровне. Регион: системы, экономика, управление. 2015. № 2 (29). С. 270.

8. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід: кол. монографія / за ред. В.Г. Бодрова. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 296 с.

9. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування: монографія. Київ: 2018. 216 с.

10. Стігліц Д.Е. Економіка державного сектору. К.: Основи, 2002. 854 с.

11. Сулейманов М.М. Основы бюджетного и налогового федерализма: учеб. пособ. Москва: Издательство Перо, 2013. 128 с.

12. Сунцова О.О. Доходи місцевих бюджетів в сучасних умовах: автореф. дис. … канд. економ. наук: 08.04.01. Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2003. 24 с.

13. Трещов М.М. Перспективи впровадження бюджетного федералізму в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 1. С. 159–167.

14. Швецов Ю.Г. Бюджетный федерализм: состояние кризиса. Проблемы учета и финансов. 2016. № 4 (24). С. 27–36

15. Якобсон Л.И. Экономика общественного сектора: Основы теории государственных финансов: учебник. Москва: Аспект Пресс, 1996. 319 с.

16. Oates W.E. On the evolution of fiscal federalism: theory and institutions. National Tax Journal. 2008. Vol. 61. P. 313–334.

References:

1. Andrushchenko V.L., Kyrylenko O.P. Federalizm mizhbiudzhetnykh vidnosyn: zarubizhni modeli ta vitchyzniani problemy. Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2001. № 7. S. 91–94.
2. Biudzhetnyi kodeksUkrainy: Kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n1296.
3. Varnalii Z.S., Bilyk R.R. Ekonomichna bezpeka ta konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy: monohrafiia. Chernivtsi: Tekhnodruk, 2018. 454 s.
4. Idrisov Sh.A., Somoev R.G. Bjudzhetnyj federalizm: zarubezhnye i rossijskaja modeli. Regionalnaja jekonomika i upravlenie. URL: https://eee-region.ru/article/4841/.
5. Iordanidi M.H. Bjudzhetnyj federalism kak vspomogatelnyj factor mezhbjudzhetnyh otnoshenij. Teorija i praktika obshhestvennogo razvitija. 2016. № 4. S. 110–113.
6. Kravchuk L.S. Vprovadzhennia ta adaptatsiia biudzhetnoho federalizmu v Ukraini. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. 2017. № 16. S. 738–740.
7. Krohina Ju.A. Problemy pravovogo obespechenija bjudzhetnogo processa na regionalnom urovne. Region: sistemy, jekonomika, upravlenie. 2015. № 2 (29). S. 270.
8. Rehuliuvannia mizhbiudzhetnykh vidnosyn: Ukraina i yevropeyskyy dosvid: kol. monohrafiia / za red. V.H. Bodrova. K.: Vyd-vo NADU, 2006. 296 s.
9. Romaniuk S.A. Detsentralizatsiia: teoriia ta praktyka zastosuvannia: monohrafiia. Kyiv: 2018. 216 s.
10. Stihlits D.E. Ekonomika derzhavnoho sektoru. K.: Osnovy, 2002. 854 s.
11. Suleymanov M.M. Osnovy byudzhetnoho ta podatkovoho federalizmu: navch. posib. Moskva: Yzdatelstvo Pero, 2013. 128 s.
12. Suntsova O.O. Dokhody mistsevykh biudzhetiv v suchasnykh umovakh: avtoref. … dys. kand. ekonom. nauk: 08.04.01. Irpin: Akademiia derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, 2003. 24 s.
13. Treshchov M.M. Perspektyvy vprovadzhennia biudzhetnoho federalizmu v Ukraini. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2015. № 1. S. 159–167.
14. Shvecov Ju.G. Bjudzhetnyj federalizm: sostojanie krizisa. Problemy ucheta i finansov. 2016. № 4 (24). C. 27–36
15. Jakobson L.I. Ekonomika obshhestvennogo sektora: Osnovy teorii gosudarstvennyh finansov: uchebnik. Moskva: AspektPress, 1996. 319 s.
16. Oates W.E. On the evolution of fiscal federalism: theory and institutions. National Tax Journa. 2008. Vol. 61. P. 313–334.